

HALÁLOS BŰN — BOCSÁNATOS BŰN

A gyermek még nem tud különbséget tenni halálos bűnök és kisebb botlások közt, bár azt valamiképpen ő is érzi, hogy vannak nagy bűnök, amelyek a „rossz gyerekek” közt előfordulnak, de a „rendes gyerekek” elfordulnak tőlük. A gyermek a maga ártatlanságában még nem tudja igazán megérteni, mi is az a „halálos” bűn.

A felnőtt már tudja legalább annyira, hogy el tudja követni, illetve képes elkerülni. És azzal is tisztában van, hogy a súlyos bűn mindig fontos parancs megszegéséből áll. De azon túl aztán még jó katolikusok közt is állandóan nagyon komoly fogalomzavarok uralkodnak. Másképp hogy volna lehetséges, hogy a gyónásban a károlást, a gondviselés elleni zúgolódást, hazugságot és mások szándékos félrevezetését, sőt a hitben való szándékos kételkedést és a szeretet ellen elkövetett bűnöket is csak úgy mellékesen említik meg azzal, hogy „halálos bűneim pedig nincsenek”? Tehát tudják, hogy a súlyos bűnök fontos parancsok ellen irányulnak, de már azzal nincsenek tisztában, hogy mik ezek a fontos parancsok, és hogy például nemcsak a hatodik parancsolat ellen lehet súlyosan vétkezni.

Hogy mely bűnök szoktak tárgyilag súlyos, azaz halálos bűnök lenni, azt nem könnyű ilyen vagy olyan szabály alapján biztosan megmondani, ámbar bizonyos, hogy a katolikus szemléletben a halálos bűn a legnagyobb rossz ezen a világon. De e mellett vannak, mint alább látni fogjuk, a bűn nagyságának alanyi kritériumai is, például az, hogy elkövetője mekkora bűnnek gondolta, vagy hogy teljesen beszámítható állapotban követte-e el. Mindenesetre már az is nagy segítség lehet, ha valaki egy igazán jó lelki-tükröt újra meg újra áttanulmányoz.

Végtelen különbség

A halálos és bocsánatos bűn közt lényegbe vágó, a szó szoros értelmében végtelen különbség áll fenn, úgyhogy a kétféle bűnt ugyanegy szóval — „bűn” — illetni csak hasonlósági alapon, analóg módon lehet. Ez a végtelen különbség oka annak, hogy az egyház csak a halálos bűnök meggyónására kötelez; a bocsánatos bűnökét természetesen szintén megengedi, sőt nagyon ajánlja is, de bocsánatukat az ember gyónás nélkül is, bűnbánat és jócselekedetek útján megkapja Istentől. A halálos bűn teljes értelemben vett engedetlenség, míg a bocsánatos bűn csak tökéletlen engedelmesség. A halálos bűn teljes ellentmondás Isten természetfölötti és mindennél nagyobb szeretete ellen, míg a bocsánatos bűn az ember szempontjából nincs ilyen ellentmondásban Isten szeretetével, hanem ennek csupán átmeneti kikapcsolása valami teremtett jó kedvéért. Ennek az óriási különbségnek a kétféle bűn közt bizonyos mértékig lelkitükröz és hittankönyv nélkül is tudatosnak kell lennie. Mégis csak egészen más élmény az, ha az ember elhatározza, hogy inkább lemond Isten barátságáról, semmint saját akaratosságáról; és megint egészen más, mikor tehetetlenül kell tapasztalnunk, hogy kisebb dolgokban ugyan, de mégsem Isten szeretete irányít bennünket, bár a jóakaratot lényegében megőrizzük számára.

Némely katolikus ma is különbséget tesz gyöngeségből elkövetett és lázadásból létrejött bűnök közt és csak az utóbbiakról ismeri el, hogy magukkal vonják a lélek halálát. Sajnos azonban nemcsak lázadásból elköve-

tett bűnök szerepelnek *Szent Pál* bűnjegyzékeiben (pl. *Gal* 5,20 *1Kor* 6,9), hanem „gyöngeségi” bűnök is, még pedig azzal a megjegyzéssel, hogy ezek a bűnök kizárnak Isten országából. Így éppen a paráznaság bűneinek elkövetőjéről, akit pedig elsősorban szokás gyöngeséggel vádolni, olvassuk ugyanott, hogy nincs része Isten országában.

Linsennann tübingeni moralista tanár a múlt században azt mondta, hogy mindenekelőtt az érzületben rejlik annak eldöntése, hogy halálos bűnről van-e szó vagy nem, és különbséget tesz az akarat gonoszsága és az akarat gyöngesége, emberi gyarlósága közt. Az előbbiből ered a halálos bűn, amely a végső céltől, az örök boldogságtól teljesen elfordít. Az utóbbiból a bocsánatos bűn, amely nem zárja el az utat a végső cél felé; áll rá a régi mondás: tévedni emberi dolog. Csakugyan egy egész sereg bűnt csupán félreértésként veszünk észre, és azt is tudjuk, hogy sok ember csak komoly ellenérzés mellett vétkezik. Sajnos azonban azt is észleljük, hogy milyen súlyos következményekkel járhat sokszor csak gyarlóságból elkövetett bűn is az emberi életre, és ennek láttára mégis csak lehetetlen csak úgy könnyedén napirendre térnünk fölötte. Azt is meg kell vallani, hogy egész másképp hatnak ránk annak bűnei, akit szeretünk, mint akit ki nem állhatunk; az előbbit mentegettjük, az utóbbit hajlandók vagyunk elítélni.

Arra az ellenvetésre egyébként, hogy a bocsánatos bűnt mint csupán „félreértést” nem kell komolyan vennünk, cáfolat a teológiának az a tanítása, hogy a legkisebb bocsánatos bűn is mint rendkívül nagy rossz jelent meg Isten szemében. A bocsánatos bűn elengedése is csak Krisztus Urunk megváltó haláláért történik és bocsánata ha nem is gyónást, de mindenesetre őszinte bűnbánati cselekedeteket tételez föl. Egyébként a bűn, mint a kegyelem is, a maga egészében beletartozik a misztérium körébe.

Van-e filozófiai bűn?

Így lehet némileg megérteni, miért utasítja el az egyház az ún. filozófiai bűn elméletét. Filozófiai bűnnek nevezzük az olyan egyébként halálos bűnt, melynek elkövetője nem hisz Istenben, akinek akaratával szembe helyezkednék, vagy hívő ugyan, de a vétek elkövetésekor nem gondolt Istenre. E szerint az elmélet szerint a mondott esetben filozófiailag ugyan, például esztétikai szempontból vétkezhet az ember, de miután szándékában sem állhatott Istenet sérteni, örök büntetést sem érdemel. Viszont joggal felelhetjük rá: minden normális ember előtt, még ha nem is hisz Istenben, vagy nem gondol reá, világos a lelkiismerete mélyén, hogy bizonyos tettek egy felsőbb hatalom nevében tilosak számára, ha mégis megteszi, ezzel a hatalommal kerül összeütközésbe, mikor is teljesen mindegy, hogy Istennek hívja-e ezt a hatalmat vagy másnak.

Egy sereg neves skolasztikus is tagadta — igaz, inkább csak hipotézis alapján —, hogy a filozófiai bűnt Isten bünteti. Hivatkoznak itt arra is, hogy kezdetleges népeknél, amelyek Istenről alig hallottak, sokkal enyhébben kell elbírálni a cselekedeteket, s helyesen járunk el, ha nem egy magában halálos bűnüket bocsánatosnak fogjuk föl. S valóban nehéz a határt megvonni a halálos bűn és a bocsánatos bűn között. Mintha csakugyan *Szent Ágostonnak* volna igaza, aki azt mondja, hogy Isten szándékosan hagyta homályban ezt a határt, nehogy az ember könnyelműen kövesse el a bocsánatos bűnöket. De azt is állítja Ágoston, hogy rendesen mégis vannak fogódzópontok, amelyek lehetővé teszik az erkölcsileg biztos ítéletet.

Döntő kritérium

Látszólag a kétféle bűn megkülönböztetése csupán mesterséges. Nehéz is elképzelni, hogy ha például még egy fokkal tovább megyek a lopás terén, egyszerűen halálos bünt követek el. Nem egy esetben furcsálhatják a hívek, hogy utolsó gyónásuk alkalmával kisebb bűneikkel még a kegyelem állapotában maradtak, azóta pedig éppen csak egy fokkal mentek tovább ugyanabban a bűnben, mégis elvesztették a megszentelő kegyelmet.

Erre azt feleljük, hogy a különbség itt a kétféle bűn között nem az illető parancs szigorúbb vagy kevésbé szigorú voltában rejlik, hanem a cselekedetszük tökéletes vagy tökéletlen voltában, más szóval a bűn alanyi föltételeiben. A halálos bűn mindenképp a parancs ellen van, a bocsánatos bűn a parancssal nem ütközik össze, de sajnálatosan elmegy mellette, ahelyett, hogy teljesítené. A bocsánatos bünt jellemzi valami fáradtság, de sehogy sem arra irányul, hogy a parancsot megszüntesse, hanem csak lassítja. Mit lassít? Végső eredményben az isteni szeretet parancsát, ezt a legfőbb parancsolatot. Persze nem tagadjuk, hogy a szeretet buzgóságát és erejét is gyöngíti, azonkívül többé-kevésbé veszedelmes réseket üt a szeretet védőhálózata körül.

Hogy állunk már most a fönnebbi példánkkal; loptam egyszer és nem nagy értéket; aztán újra loptam, még mindig nem nagy értékben; aztán már nem emlékszem, hányadszor, végül látván, hogy megy a dolog, egyszerre 200 forintot loptam, és tudtam, hogy ez már halálos bűn lesz? Tehát amíg, mondjuk, 180 forint az okozott kár, addig bocsánatos bűn; mihelyt pedig eléri a 200-at, akkor hirtelen felugrik a halálos bűn mértékére. Így van ez csakugyan?

A megoldás körülbelül a következőkben kereshető. Kiindulunk abból, hogy a halálos bűn „megöli” a kegyelmet a lélekben. De a halálos bűnhöz kell, hogy a cselekvő az ő akarati szabadságának és megfontolásának teljes birtokában legyen. A mai ember azonban az eredeti büntől és következményeitől szenved és azért nem tökéletesen szabad, úgyhogy jelentéktelen dologban nem képes végső elhatározásra, más szóval nem képes alanyilag tökéletes cselekedetre. És ez a bocsánatos bűn lényege. Aki tehát kisebb lopásokkal fölbátorítja magát, egyre közelebb jut oda, hogy egy kevésbé ellenőrzött időpontban elhatározhatja magát a halálos bűnre és ennek alsó mértékét most már nem is vizsgálhatja, vagy legalábbis nem kellő világossággal.

És aki elhatározza, hogy a halálos bűnöket ugyan el fogja kerülni, de a bocsánatosakat nem, vajon ezzel halálosan vétkezik-e? Magában véve ez az elhatározás kizárja a halálos bűn szándékát. De kérdés, hogy ez a „fogalmi” kizárás ténylegesen ki is zárja-e a halálos bünt? Mert el lehet képzelni, hogy az illető a bocsánatos bűnökkel egyáltalában nem fog törődni, bármennyire közeledik is ahhoz a meredekhez, ahol bizonyos rosszabbul hangolt esetekben nem fog megállni, míg ezt vagy azt a halálos bünt el nem követi. Ez azonban az isteni parancsolatok semmibe vételét jelenti, ami már magában halálos bűn. Míg ha csak azt jelenti ez az elhatározás, hogy ezt vagy azt a bocsánatos bünt ő most bizony el fogja követni, jól odamond például annak az embertársának, aki felbosszantotta, akkor hiányzik az isteni parancsnak elvi megvetése. Ebben az esetben tehát nincs halálos bűn.

Honnan ered a bűn? Semmi esetre sem tarthatjuk természetes dolognak, mintha az emberi természettel szükségképpen együtt járna. Pedig

gyakran hallani efféléket, néha még gyónásban is: „En erről a bűnről nem tehetek; hiába, a természet erősebb; az emberi akarat gyökerében rossz és azért kénytelen a jónak belátása mellett is időnként a bűnt tenni; énbennem erősen fejlett az érzékiség, a testiség, és ez a feszültség szükség-szerű harcokra kényszerít a szellemmel.”

Modern elméletek is vannak és modern nézetek. Ezek szerint a bűn szükségképpen adva van, akár metafizikai értelemben, akár pszichológiánkból kifolyólag, tehát akár azért, mert metafizikánk nem tud Istenről és így híjával vagyunk annak, ami egyetlen igazán ösztönzőnk a jóra; akár legalább pszichológiai értelemben, vagyis hogy a mi egyéni elképzeléseink nem elég hatékonyak azzal az óriási hatalommal szemben, ami a bűn. Azt is hallani, hogy a bűnt Isten kifejezetten akarja. Ha nem akarná, nem is lenne. Némelyik gyónó úgy gondolja, hogy Isten az ő romlását akarja, különben nem hagyná azt a sok imáját és erkölcsi erőfeszítését kárba veszni. Nos, mindenekeelőtt nem világos, hogy bizonyos becsületes imádságok és erőfeszítések Istennek egyszerűen nem kellene. Nála minden emberi sóhajtás és segítségért való kiáltás irgalmas meghallgatásra talál. Azonkívül Isten a bűnt nemcsak tiltja, hanem bünteti is; véglegesen is – az örök kárhozattal, de mindenesetre csak akkor, midőn könnyőületességének mértéke az ő megítélése szerint betelt. Ez azonban sohasem következik be olyan embereknél, akik nem szűnnek meg benne rendületlenül remélni. Nem szabad felejtetni, hogy a bűn Szent Ágoston szerint valami, aminek voltaképpen nincs létesítő oka, hanem csak hiány-oka az emberi akarat részéről.

Világos tudat, szabad akarat

Mi kell ahhoz, hogy halálos bűn jöjjön létre? Mindenekelőtt az, hogy valóság szerint, vagy legalább az illető hiedelme alapján szigorúan tilos cselekedetről legyen szó. Tudjuk például, hogy vasár- és ünnepnapon szentmisét kell hallgatni, de már azt, hogy kik és mikor tekinthetik magukat fölmentve, csak kevesen és bizonytalanul tudják. Így némelyek tudják, hogy ha 4 kilométernél távolabb esik a szentmise helye, akkor nem kötelez. Arra viszont kevésbé gondolnak, hogy a mondott távolságot még a régi közlekedési módok szabták meg, vagyis gyalog járó emberre értendő. Mert ha teszem motorkerékpár áll rendelkezésére, akkor a mentesítő távolság is megnövekedik. Hasonlóképp akit a távolság föl is ment attól, hogy minden vasárnap templomba menjen, az még nem jelenti, hogy mondjuk minden két-három vasárnap módját ne kelljen ejtenie a misehallgatásnak, akkor sem, ha ez nézni áldozatába is kerül. Olyan hívó is van, aki a prédikációt túlságos hosszúnak találja, azért a szentbeszéd kezdetén kimegy egy-két cigarettára és csak akkor tér vissza, mikor a főajánlás kezdődik, vagy még később. Arra nem gondol, hogy ilyen bizonytalan lelkiismerettel okvetlenül vétkezik, bizonyos körülmények közt súlyosan. Olyan is akad, aki az időjárást nem látja alkalmasnak, hogy elmenjen a templomba, azért otthon bekapcsolja a rádiót és így „hallgatja” a misét, bár nagyon is sejtí, hogy ez nem felel meg az egyház parancsolatának.

Isten ötödik parancsolatát minden katolikus ember ismeri, azt is tudja, hogy az öngyilkosság súlyos bűn szokott lenni. De aki rákibeteg és embertelenül kínlódik, annak öngyilkosságát némelyek enyhébben ítélik meg, esetleg egészen föl is mentik az öngyilkosság alól. Viszont vannak,

akik az égő házból már menekülni nem tudó egyénnek sem engedik meg, hogy a harmadik emeleti ablakból ép ésszel az utcára vesse magát. Van-
nak, akik nem hajlandók különbséget tenni öngyilkosság és a saját életük-
et is halállal fenyegető közcélú vagy emberbaráti cselekedet között. Bele-
ütközik az ötödik parancsba, ha eugenikai célból csonkítást hajtanak
végre, esetleg az illető megkérdezése nélkül, ugyanakkor viszont szigorúan
tilos olyan házastársat választani, akitől előreláthatóan csupa súlyosan
terhelt, vagy éppen idióta, elmebeteg gyermekek fognak születni. Ezen a
téren intelligens és képzett katolikus emberek sem mindig rendelkeznek
kellő ismeretekkel, helyesen teszik tehát a hívek, ha ilyen esetekben föl-
világosítást kérnek papjaiktól.

A hatodik parancsolat terén különösen is nagy a bűnökre vonatkozó
tájékozatlanság. Amíg valaki komolyan törekszik tisztátalan gondolatait
és vágyait elűzni, addig nem vétekez, akár gyermek, akár felnőtt. Ellen-
ben aki szándékosan foglalkozik ilyenekkel, a katolikus morál szerint halá-
los bűnt követ el. Nem egyformák az emberek ebben a pontban. De min-
denki gondolhat arra, hogy legyőzheti az ilyen kísértéseit, ha ellenőrzi
magát és nem szűnik meg Isten segítségével imádkozni. Még akkor is
gondolhat erre, ha a rossz szokás hatalommá lett nála és bűneinek száma
ijesztően nagy. Tudjuk, hogy Krisztus Urunk ezeket a bűnöket is mindig
megbocsátotta, sőt sokszor könnyebben, mint másféléket. „Menj és több-
bet ne vétkezzél” — ennyit mondott csupán a házasságtörésen ért asszony-
nak. Azért sohasem kell röstelkednünk éppen a tisztátalanság bűneit is
meggyónni. A szentgyónás eszköze a magunk megjavításának.

Mindez csak néhány példa akart lenni, a halálos bűn tárgyi súlyos-
ságának megítélésére. Mert mint mondtuk, kimerítő szabályokba foglalni
úgysem lehet őket. A halálos bűn föltétele a parancs szigorú voltának kel-
lően világos tudata is. Ha valaki egy magában nem jelentős parancsot
szigorúnak gondol és mégis megszegi, halálos bűnt követ el. Nem azért,
mintha az a tárgy az elkövetőnek gondolatában jelentőssé vált volna — ez
lehetetlen —, hanem ama rosszakaratnál fogva, mellyel Istennek az ő
meggyőződése szerint szigorú parancsát kész volt megszegni. Ellenben aki
lelkiismeretének túlságos érzékenységénél fogva minden kis őszinteség-
hiányt mindjárt halálos bűnnek gondol, annál ez nem halálos bűn. Még
pedig azért nem, mert az ilyen aggályos meggyőződés nincs birtokában
a kellő szabadságnak, amellyel minden kisebb jelentőségű rendtelenséget
elszántan kerülhetne. Egyedül a lelkiismeret ítélete számít döntésünk előtt
és alatt. A halálos bűnhöz tehát a tudatosságunk az a foka szükséges,
amely világosan megmondja, hogy az a dolog súlyosan jelentős, vagy leg-
alábbis sürgeti az ügy szorgos — de nem hosszas — megvizsgálását, hogy
lássuk, nincs-e szó ilyenről. Ha a vizsgálat nem állapít meg halálos bűnt,
akkor az már csak bocsánatos bűn lehet, akár a kérdés valóságos, vagy
vélt jelentéktelenségénél fogva, akár szabadságunk hiányos volta alapján.

Ahhoz tehát, hogy halálos bűn jöjjön létre, szükségünk van a dön-
tészor akaratunk szabadságára is. Ahol a súlyosság megítélése lényegesen
lecsökkent, ott a rendelkezésre álló szabadság is csökkent, mert a szabad-
akarat döntése mindig föltételezi a tudatosságot. Viszont az akarat sza-
badsága még korlátozva lehet akkor is, ha a cselekedet súlyosan tilos
volta világosan áll a cselekvő előtt. Nagyon elképzelhető, hogy egy öntu-
dathasadós beteg világosan tudja ugyan, hogy amit most elgondol, telje-
sen ellentétes Isten parancsával; az is világos lehet előtte, hogy az egész-
séges emberek megfelelő ellenállást is fejtenek ki azzal a gondolattal

szemben, és mégis, ha ő nem is, kezelőorvosa tisztában van azzal, hogy az illető szabadakarata ezen a ponton végzetesen korlátolt. Az akarat szabadságának teljesen biztos ellenőrzése egyébként még egészen egészséges embernél is lehetetlen. Rendes körülmények közt azonban gyakorlatilag arra az álláspontra kell helyezkednünk, hogy a teljes tudatosság mellett végbevitt cselekedet egyúttal kielégítő mértékben szabad is volt.

A most tárgyalt föltételeknek mindig meg kell lenniük ahhoz, hogy halálos bűnről beszélhessünk. S éppen, mert a halálos bűn oly szörnyű rossz, alaposan meg kell győződnünk, vajon fennállnak-e létrejöttének föltételei. A többi bűn mind bocsánatos bűn, amelyekről általában a szentek sincsenek megkímélve, annyira szorosan kapcsolódnak ezek az emberi természet tökéletlenségeivel. Az eredeti bűn következtében meggyöngült ember a rengeteg kisebb jelentőségű ügyben többnyire nem is képes olyan döntő jelentőségű lépésre, amely a halálos bűn súlyával bírna. Bocsánatos bűn tehát minden olyan cselekedet, melyekben el sem érjük cselekvésünknek teljességét; tehát meg sem szüntethetjük eddigi Istenre irányuló végső célunkat. Persze ha éber és elvi határozottság mutatkoznék egy bár magában kis jelentőségű ügyben, más szóval, ha a cselekvő személy Isten akaratával tudatosan és szándékosan szembehelyezkednék, magától értetődően halálos bünt követne el. A bocsánatos bűn esetében általában hiányzik ez a szembehelyezkedés Isten akaratával. Ilyenkor az ember látja ugyan cselekedetének helytelen, sőt bűnös voltát, de „nem futja” energiájából, hogy minduntalan le tudja győzni. Azt lehet tehát mondani, hogy itt a belső tartás és érzület dönt a bűn nagyságáról, vagy inkább kicsinységéről

A szeretet parancsa

A belső magatartás és érzület jelentőségének ez az erős hangsúlyozása kényelmetlen lehet azok számára, akik megszokták, hogy áldozásukat csak külső szabályokhoz kötik. Nem ritka eset ilyenkor, hogy megáll az illető a szeretet terén, mert üres lélekkel végzi szentáldozásait, és még jó, ha észreveszi ezt, vagy olyan lelkiatyát talál, aki a helyes útra tereli. Legtöbbször, sajnos, csak olyasfélét fog hallani, hogy a mindennapi dolgok szeretnek kopni, ebbe csak nyugodjék bele és tőle telhetően küzdjön ellene. Holott utalást kellene kapnia arra, hogy egyrészt szigorúbban kell lelkiismeretét vizsgálni és akkor számos, egyelőre rejtekben megbúvó hibát fog még találni; másrészt nem szabad megfélemlenie a „szabad” jócselekedetekről, amelyekre nincs és nem is lehet parancs, hanem Isten szeretete indítja a lelket. Mindnyájan tudjuk, hogy aki a szeretetben nem halad, az menthetetlenül elmarad. Ez a veszedelem annál nagyobb, minél hajlandóbb valaki a szeretet parancsának kérlelhetetlen szigorúságából egyet-mást lealkudni. Általában is sokkal üdvösebb most Istenre, mint végső célunkra gondolni, mint például elmúlt cselekedeteink súlyos vagy kevésbé súlyos voltán sokat tépelődni. S minél komolyabb az akaratunk Isten törvényeit mindenben megtartani, annál nagyobb lehet az alanyi bizonyosságunk is arról, hogy a kegyelem állapotában vagyunk.

Az apostolok Krisztus föltámadása után többé már nem boldog és szenvedésektől megkímélt földi ország alapítóját látják benne, hanem azt, aki a bűn legyőzésével az üdvösség idejét hozta. „Ha nem jöttem volna – mondja Krisztus Urunk –, nem tanítottam volna őket, nem volna bűnük.” Így azonban nincs mentség bűneikre. Az újszövetségben Isten kegyelme és szeretete mint az új törvény lényege van kinyilatkoztatva. Ezért a legsúlyosabb és teljesen kiérett bűn a Szentlélek elleni bűn, vagyis az a bűn, amely a szeretet elől elzárkózik.

Egyéni hívás a megtérésre

Isten nemcsak általánosságban, evangéliumával és parancsaival hívja az embert megtérésre. Középponti dogma, hogy a megtérés elején és attól kezdve a megtérés egész útján megelőzi az emberi akaratot a kegyelem egyéni csalogatása és kiáltozása utána. Persze, hogy az igazi megtérés nem jön létre kinek-kinek szabadakarátú közreműködése nélkül. A kegyelem visszautasítása nemcsak üdvösségünk veszélyeztetése, hanem különös szeretetlenség és hálátlanság is. Az ember a kegyelemmel nem rendelkezik szabadon, mint tulajdonával, azért a visszautasításkor mindig attól kell félnie, hogy Isten végre is „békén hagyja” és többé már nem, vagy csak ritkán fog kopogtatni. Különösen nagy veszedelem rejlik a kegyelmi idők makacs visszautasításában. Ilyen kegyelmi idők a szentéletű emberekkel való találkozás, a kemény megpróbáltatások és kivált a betegségek, amelyek mind eszmélkedésre indítanak.

Az alázatosság szerepe

A bocsánatos bűnök elengedése, mint tudjuk, gyónás nélkül is és többféle eszközzel lehetséges. Ezek közt első helyen áll az Oltáriszentség gyakori alázatos és jámbor vétele; a trentói zsinat szavai szerint ez a szentség „az az ellenmég, amelynek segítségével megszabadulunk mindennapos botlásainktól”. A szeretet szentsége kiúzi a lélekből azt a langyosságot, amely a legtöbb bocsánatos bűn oka. Viszont az áhítat hiánya és bocsánatos bűneinkhez való ragaszkodásunk, főleg pedig bűnbánatunk fejletlensége nagymértékben késlelteti az Oltáriszentség büntörlő hatását. Ebből is látnivaló, mennyire kiált ezt a szentség – de az élők többi szentsége is – bűnbánatunk elmélyítéséért.

Némelyek a bocsánatos bűnök meggyónását, míg halálos bűnünk nincs, mint csupán jámborsági gyónást fölöslegesnek mondják és az öskereszténységre utalnak, ahol a bocsánatos bűnök gyónása még nem volt szokásos. Ámde azokban a régi időkben más úton-módon többet is tettek a bűnbánat szellemének ápolásáért, mint napjainkban. De egyébként sem a jámborsági gyónás áll ellentétben a bűnbánat komolyságával, hanem a megszokás teremtette fölületesség, amely annyira szeret belopózni a gyakori gyónás gyakorlatába. Ha valaki csak megszokásból végzi gyónásait és csupa bocsánatos bünt gyónik, de a javulás szándéka nélkül, az ilyen gyónás nemcsak haszon nélkül való, hanem egyenesen káros lehet. A jámborsági gyónás gyakorlatának nem szabad ellentétbe kerülnie azzal a fontos elvvel, hogy a keresztény életben nem az egyébként jó gyónásoknak kell a középponti helyet elfoglalniuk, hanem az Oltáriszentségnek.

Aggályosoknak és túlzó módon érzékeny híveknek nem ajánljuk általános gyónásoknak jámborságból való végzését, mert ezekben a gyónásokban régebbi és már bocsánatot nyert bűnök is újból sorra kerülnek. Az általános gyónásban a különben jól végzett gyónások anyagát fölösleges újból apróra meggyónni; elég csak a súlyosabb és jellegzetes bűnöket fölemlíteni. A hatodik parancs ellen elkövetett bűnöket ilyenkor nem is szabad teljes részletességgel újra meggyónni, kivált ha hosszú jegyzék kerekednék ki belőlük. Más az eset, mikor az általános gyónásra szükség van azért, mert egy vagy több gyónásunk nem volt érvényes. De a hatodik parancsba ütköző bűnök részletes felsorolásával itt is csinján kell bánni.

Megtérés és alázatosság

Minden gyónónak az alázatosság erényét kell gyónásával gyakorolnia. Krisztus Urunk örök példát adott az alázatosságra, mint a szeretetből

táplálkozó erényre. Hisz a szeretet már nem is volt képes merészebb lépésre, mint Istennek emberré-válásában és a bűnös ember meghívásában az isteni szeretet közösségébe. Szeretete egész nagyságát bebizonyítja Isten, mikor lehajol az emberhez, hogy fölemelje magához mint barátját és testvérét. Az alázatosságot emberi módon élte a mi számunkra alacsonyásban, hazátlanságban, názáreti rejtett és jelentéktelen életében. Mikor az utolsó vacsora ünnepi légkörében megmossa tanítványai lábát, kijelenti, hogy példát adott nekik. Valóban úgy volt köztük, mint aki szolgál. Szent Pál Krisztus alázatosságának tetőpontját a kereszt szegényfáján engedelmességből elviselt halálában látta. Nyilvánvaló tehát, hogy az alázatosság az evangéliumi törvénynek egészen alapvető parancsai közé tartozik. Nem szoktuk ugyan a négy sarkalatos erényhez sorozni, de csak azért, hogy ne legyünk kénytelenek azok *Aristoteles* óta tisztelt és bevált négyes számát megbontani. De a kereszténység mindig érezte, hogy míg a sarkalatos erények már az ókori pogányok számára is nyitva álltak, addig az alázatosság egészen ismeretlen volt előttük és csak a keresztény hívő képes azt szívvel-lélekkel gyakorolni. Az alázatosság Krisztus kegyelmét és igazsága számára való fogékonyság.

Hogy sok mai keresztény nem tud vele mit kezdeni, az onnan is van, hogy egészen hibásan az önmegtagadás és önmegvetés gyakorlatát látja benne. De az önmegtagadásnak ezernyi módja van és csak tőlünk függ, mikor melyiket választjuk. Ellenben alázatosság csak egy van. Akik össze- tévesztik az önmegtagadással, azt gondolják, hogy az igazán alázatos ember önmegtagadásból magáról mindig csak megalázó, rossz tulajdon- ságokat gondolhat vagy mondhat. Holott az alázatosság annyi, mint igaz- ság. Amint Krisztus egy percre sem felejtette el istenségét, jöllehet nem kapta, hanem bírja, éppúgy nem felejtí el senki a szentek közül sem kiválóságait, csak éppen nem magának, hanem Isten nagy kegyelmének tulajdonítja azokat. Ennek az Istentől kapott kiválóságnak tudása lényeg- gesen hozzátartozik a keresztény alázatossághoz. Persze ezek a kiváló- ságok, talentumok inkább folytonos feladatokként állnak a keresztény előtt, mintsem kész értékek, amelyeknek ő szerencsés birtokosa. Majd csak a boldog örökkévalóságban érzézik el annak ideje, hogy előnyeinket már- nem kell emberi gyarlóságunk tudatában úgy nézni, hogy bármikor el is veszíthetjük őket, mert akkor ezeket közvetlenül Istenben fogjuk látni :s elveszíthetetlenül élvezni.

Minél fejlettebb bennünk az alázatosság erénye, annál biztosabbak leszünk a halálos és bocsánatos bűnök megkülönböztetésében. Mert ha elméletileg nem is mindig biztos a kétféle bűn megkülönböztetése, aki gyakorlatilag, főleg érzületben nem akar bűnei miatt elszakadni Istentől, az nyugodt lehet, hogy Isten sem fogja őt elvetni.

ÜZENET

*Töled messi van közeli minden
a Tegnap színetűnt eloszló fölt
a Holnap közömbös ködökben rejtez
Tavaly sohasem volt.
Távoli égen veted meg a lábát
— sápadt szívárvány, lankatag ív —*

*s most hallott dallam semmibe illan
visszhangot benned hasztalan hív
mi körötted felnő díszletnek érzed
hiába fog közre a közös világ
lassan elfelejted az emberi beszédet
— de magányod csillagokig kiált!*

Kardoss Tilda